

Надія Полушина — териолог Львівського університету

Софія Питель-Гута, Андрій Затушевський, Ігор Дикий

Львівський національний університет імені Івана Франка (Львів)
e-mail: pytelsofia98@gmail.com; orcid: 0000-0003-4707-9871

PYTEL-HUTA, S., A. ZATUSHEVSKYI, I. DYKYI. Polushyna Nadiya, a mammalogist of Lviv University. — Nadia Polushyna (1927–2010) was a prominent mammalogist from Lviv, who studied mammals of western region of Ukraine and of the Ukrainian Carpathians, mapping the distribution of species and describing mammal assemblages of these regions; she also studied the zoogeography and ecology of mammals. She worked for over 37 years as an associate professor at the Department of Zoology of Lviv University. She dealt with nature protection issues, in particular the creation of the Volyn Reserve (now Shatsk National Nature Park). She authored more than 110 scientific papers. She made a significant contribution to mammal collection of the Zoological Museum of LNU, collected 336 specimens of skulls and study-skins of mammals.

Біографічні деталі

Полушина Надія Андріївна народилася 26 червня 1927 р. у містечку Стара Русса Новгородської обл., РФ. У 1945 р. закінчила середню школу (з 1944 сім'я у Львові). Упродовж 1946–1951 рр. навчалася у Львівському університеті, на кафедрі зоології хребетних, яку закінчила з відзнакою. Протягом 1951–1954 рр. перебувала в аспірантурі при Інституті агробіології АН УРСР. Підготувала дисертацію, яку захистила 1955 р. З 01.09.1954 — асистент, а з 01.09.1955 — в. о. доцента кафедри зоології хребетних тварин Львівського державного університету ім. Івана Франка.

У 1955 р. — старший науковий співробітник Зоологічного музею, одночасно протягом 1955–1974 рр. — доцент кафедри зоології хребетних, а протягом 1974–1992 рр. — доцент кафедри зоології ЛНУ ім. І. Франка. Померла 19 вересня 2010 року і похована у Львові.

Рис. 1. Надія Андріївна Полушина. Портрет з особової справи, орієнтовно 1990 р.

Ключові доробки в галузі теріології

Дисертацію на тему «Екологія, поширення та народногосподарське значення родини кунячих західних областей УРСР» захистила в Інституті зоології АН УРСР 1955 р. (науковий керівник — проф. Ф. Й. Страутман).

Вела дослідження теріонаселення Українських Карпат (виконала його картографування) і, як зазначено у першому випуску «Праць Теріошколи»: «у 1979 р. нами підготовлені кадастрово-довідкові карти поширення 20 видів кажанів Західної України» (рос.) (Полушина 1998)¹. Одночасно Надія Андріївна вела й картотеку спостережень за ссавцями як аналог сучасних баз даних про фауну. На жаль доля цієї картотеки нам не відома.

Вивчала зоогеографію та екологію ссавців, фауністичний склад регіону в цілому, Українських Карпат і міста Львова зокрема, як урбоценозу. Багато часу присвячувала вивченню гризунів та рукокрилих. Важливим науковим доробком було виокремлення теріокомплексів західного регіону України в цілому і Карпат зокрема (Полушина 1977, 1987).

Надія Андріївна опублікувала близько 110 наукових праць, керувала понад 70 дипломними роботами, присвяченими вивченню ссавців. Серед них, зокрема, такі теріологічні праці, як: «До систематичного положення і екології ласки на заході України» (Полушина 1964), «Екологія та практичне значення лисиці в західних областях України» (Полушина 1967); «Розподіл і чисельність дрібних ссавців Чорногори» (Полушина 1972); «Теріокомплекси висотних поясів Українських Карпат» (рос.) (Полушина 1978).

Колекційних зразків черепів ссавців, що зберігаються у фондах Зоологічного музею ЛНУ, зібраних Полушиною Н. А. налічується 115 екз. Зібрана колекція включає 20 видів ссавців з 8-ми родів. Більша частина матеріалу походить із Західної України (Закарпатська, Львівська обл.) та значна частина зразків зберігається без етикеток. Також у фондах зберігається велика кількість тушок ссавців — 221 екз., що належать до 19 родів. Значну частину своїх зборів дослідниця передала до ННПМ (125 зразків 11 видів).

Чесноти, захоплення, суспільна робота, відзнаки

Талановитий педагог. В університеті читала фундаментальний курс зоології хребетних і такі спецкурси, як зоогеографія, теріологія, екологія. Керувала великою кількістю дипломних робіт на теріологічну тематику. Дослідниця своїми доробками щодо екології представників родини мустелових вплинула на вибір дисертаційної теми І. Дикого — дослідження поширення, мінливості, біології й екології борсуків в умовах заходу України.

Займалася питаннями охорони природи, зокрема створення Волинського заповідника — нині Шацький НПП.

¹ Ця праця врешті стала однією з найвідоміших і найцитованіших.

Рис. 2. Надія Андріївна Полушина веде заняття з теріології. Фото з архіву Зоологічного музею ЛНУ ім. І. Франка. Орієнтовно 1982 р.

Окрім теріології приділяла увагу герпетології, і мала в цій галузі такі публікації, як: «До герпетофауни Закарпатської області і Радянських Карпат» (1952), «Матеріали до батрахофауни Львівської області» (1962); «Про поширення деяких видів земноводних Карпат» (1964), «Розмноження плямистої саламандри та його залежність від зовнішнього середовища» (1966).

Пам'яті дослідниці присвячено повідомлення в енциклопедичному довіднику Львівського університету (Іванець 2011) та інформацію для учасників 9 Теріошколи в Шацькому НПП (Дикий 2012).

Література

- Дикий, І. 2012. XVII теріологічна школа-семинар у Шацькому НПП «Ресурси фауни і фауна як ресурс» (2010 рік). *Праці Теріологічної Школи*, **11**: 154–158.
- Іванець, О. 2011. Полушина Надія Андріївна. *Encyclopedia. Львівський національний університет імені Івана Франка: в двох томах. Том 2 (А–К)*. ЛНУ імені Івана Франка, Львів, 306.
- Полушина, Н. А. 1964. До систематичного положення і екології ласки на заході України. *Вісник Львівського університету. Серія біологічна*, **2**: 46–52.
- Полушина, Н. А. 1967. Екологія та практичне значення лисиці в західних областях України. *Вісник Львівського університету. Серія біологічна*, **3**: 74–83.
- Полушина, Н. А. 1972. Розподіл і чисельність дрібних ссавців Чорногори. *Вісник Львівського університету. Серія біологічна*, **4**: 66–81.
- Полушина, Н. А. 1977. Териокомплексы высотных поясов Украинских Карпат. В кн.: *Экология, методы изучения и охрана млекопитающих горных стран*. Свердловск, 48–50.
- Полушина, Н. А. 1987. Терионаселение агробиотозов и его формирование. В кн.: *Влияние антропогенной трансформации ландшафтов на население наземных позвоночных: Тезисы докладов всесоюзного совещания. Часть 1*. Москва, 74–76.
- Полушина, Н. А. 1998. Состояния популяций рукокрылых Западного Подолья. *Праці Теріологічної школи, випуск 1 Європейська ніч кажанів '98 в Україні*. Київ, 106–116.

RYTEL-HUTA, S., ZATUSHEVSKYI, A., DYKYU, I. Надія Полушина — теріолог Львівського університету. — Надія Полушина (1927–2010) — визначний львівський теріолог, досліджувала теріонаселення західного регіону України та Українських Карпат (виконала його картографування), виокремлювала теріокомплекси цих територій; вивчала зоогеографію та екологію ссавців. Працювала понад 37 років доцентом кафедри зоології ЛНУ. Займалася питаннями охорони природи, зокрема створення Волинського заповідника — нині Шацький НПП. Авторка понад 110 наукових праць. Здійснила значний внесок у теріологічні колекції Зоологічного музею ЛНУ, зібравши 336 зразків черепів і тушок ссавців.